

WSPOMNIENIE

Prof. dr hab. med. Mieczysław Janowiec (1921–2012)

1964 r. foto Z. Zwolska

Prof. dr hab. med. **Mieczysław Janowiec** – urodził się 5 września w 1921 r. w Rabce.

Pochodził z bardzo znanej na Podhalu rodziny z tradycjami patriotycznymi. Ojciec Jego – Andrzej pracował jako miejski lekarz weterynarii w Rabce. W randze porucznika brał udział w I wojnie światowej, walcząc we Włoszech. Wywieziony w czasie II wojny razem z innymi Polakami do Starobielska (więzień nr 3914), w 1940 r. został zamordowany. Po stracie ojca wychowywał się pod opieką matki Heleny, nauczycielki w szkołach w Rabce. Starszy brat Mieczysława – Stanisław, student Politechniki Warszawskiej zginął w 1944 r. w Powstaniu Warszawskim, pośmiertnie został odznaczony za waleczność. Młodszy brat – Jerzy jest architektem i prowadzi kroniki rodzinne, dokumentując dzieje wielu pokoleń rodziny Janowców wywodzących się z Podhala. Na cmentarzu w Rabce-Zaryte znajduje się symboliczny grób dra Andrzeja Janowca, miejsce, które często odwiedzają Rabczanie.

Szkołę podstawową ukończył w Rabce, gimnazjum i liceum w Krakowie, gdzie w 1939 r. otrzymał świadectwo dojrzałości. Wybuch wojny zastał Go na obozie junackim, obowiązkowym wtedy dla mężczyzn po otrzymaniu matury. Wojna była ciężkim doświadczeniem dla całej rodziny. Ojciec przebywał w obozie w Starobielsku, willa rodzinna „Słońce” zajęta została przez Niemców, młody Mieczysław pracował jako robotnik na utrzymanie swoje, matki i młodszego brata.

W 1945 r. wstąpił na Wydział Lekarski UJ w Krakowie. W 1949 uzyskał absolutorium, a rok później dyplom lekarza. Wkrótce otrzymał etat asystenta w Zakładzie Mikrobiologii Śląskiej AM w Rokitnicy prowadzonym przez prof. St. Ślopka. W 3 lata później, w wieku 30 lat (1951 r.) obronił doktorat z dziedziny mikrobiologii gruźlicy na podstawie dystertacji: O hodowli prątków gruźlicy metodą szkiełkową i jej przydatności do celów rozpoznawczych. Po otrzymaniu stanowiska adiunkta oprócz pracy naukowej i dydaktycznej zajmował się pracami administracyjnymi i reorganizacją Zakładu Mikrobiologii. Pierwszą nagrodę MZiOS otrzymał w wieku 31 lat, później był wielokrotnie nagradzany i wyróżniany. Równoległe z pracą w Zakładzie Mikrobiologii przez 4 lata był zatrudniony w szpitalu Klinicznym w Zabrze. W 1954 r. dr. M. Janowiec uzyskał specjalizację z zakresu mikrobiologii i otrzymał stanowisko adiunkta. W styczniu 1955 r. został przeniesiony służbowo do Instytutu Gruźlicy w Warszawie i rozpoczął pracę jako adiunkt w Zakładzie Mikrobiologii pracując równoległe w Zakładzie Antybiotyków PZH, a potem w Zakładzie Farmakologii Instytutu Leków jako kierownik i główny organizator Samodzielnej Pracowni Doświadczalnej. W 1961 r. uzyskał tytuł docenta na podstawie pracy habilitacyjnej pt.: Odczyn hemaglutynacyjny w diagnostyce i badaniach odporności w gruźlicy. Recenzentami jego pracy byli profesorowie: E. Mikulaszek, Wł. Kuryłowicz i St. Ślopek. Do końca czynnej pracy zawodowej główne jego zainteresowania skupiały się wokół prątków. Wkrótce jako samodzielny pracownik naukowy został kierownikiem Pracowni Diagnostyki Mikrobiologicznej w Zakładzie Mikrobiologii Instytutu Gruźlicy. W 52 roku życia uzyskał tytuł profesora.

Od 1973 r. do 1991 przez 18 lat pełnił funkcję Kierownika Zakładu Mikrobiologii.

Prowadził szeroką działalność dydaktyczną. Działał w Towarzystwach Naukowych, przez kilkanaście lat pełnił funkcję sekretarza Fundacji im. Jakuba hr. Potockiego, która promowała młodych naukowców pracujących w dziedzinie gruźlicy i onkologii przyznając im stypendia pieniężne na kształcenie w Europie Zachodniej. W książce poświęconej działalności Fundacji Prof. M. Janowiec opisał tę działalność.

2002 r. trzy pokolenia Kierowników Zakładu Mikrobiologii
foto Z. Zwolska

Profesor Janowiec pełnił liczne oficjalne funkcje w Instytucie Gruźlicy, później przemianowanym na Instytut Gruźlicy i Chorób Płuc zajmując różne stanowiska i pełniąc zaszczytne funkcje społeczne: wice Dyrektora ds. Nauki w latach 1969 do 1977 r., zastępcy specjalisty krajowego ds. nadzoru w pionie ftizjopneumonologicznym, członka Rady Naukowej, Przewodniczącego Sekcji Mikrobiologii przy Radzie Naukowej IGiCHP, członka Rad Redakcyjnych Pneumonologii Polskiej, Diagnostyki Laboratoryjnej i innych czasopism. Był członkiem wielu Towarzystw Naukowych. Był nauczycielem; opiekował się doktorantami, habilitantami, oraz kolegami specjalizującymi się w mikrobiologii klinicznej. Na Jego dorobek naukowy składają się 422 publikacje oryginalne, redakcje 3 książek o mikrobiologii i serologii, jest autorem podręcznika pt.: Mikrobiologia gruźlicy, autorem wielu rozdziałów w podręcznikach klinicznych, autorem i redaktorem skryptu Mikrobiologia Gruźlicy, który doczekał się wielu wydań. Jest współautorem wielu patentów, otrzymał liczne nagrody od Ministra Zdrowia i Dyrektorów Instytutów w których pracował. Przez wiele lat ściśle współpracował z Instytutem Gruźlicy w Berlin-Buch rozwijając prace nad biochemią prątka gruźlicy. Organizował konferencje polsko-niemieckie, a wyniki Jego badań były publikowane w czasopismach zagranicznych.

Profesor M. Janowiec przez wiele lat zajmował się prątkami atypowymi. Stworzył algorytm typowania, poszukiwał prątków w środowisku człowieka: w ziemi, próbkach wody, w ściekach, a nawet w ziemi pobranej ze Szpitzbergenu. Współpracował w tym temacie z wieloma ośrodkami europejskimi.

Innym Jego zainteresowaniem naukowym była chemioterapia doświadczalna. Pracował ze wszystkimi gatunkami zwierząt, badał efektywność leków i reżimów leczenia skojarzonego, zajmował się wpływem różnych czynników na rozwój gruźlicy u zwierząt np. pylicy. Badał zjawisko powstawania lekooporności u prątków gruźlicy. Opracowywał różne drogi zakażenia gruźlicą zwierząt doświadczalnych np. dospojówkowa, dotchawicza, dożylna. Sam konstruował aparaty, które umożliwiały modelowe badania. Czasami do tych aparatów używał dziwnych (jak na obecne czasy) materiałów: pleksiglasu, metalowych elementów rur np. od odkurzacza. Przygotowywał rysunki prototypów, według których rzemieślnicy wykonywali aparaty metalowe lub szklane. Profesor uczył swoich asystentów jak pracować poprawnie i w sposób humanitarny ze zwierzętami. W tamtych, odległych latach, wprowadził w Zakładzie hodowlę prątków na żywych tkankach. W Zakładzie Mikrobiologii stały inkubatory, w których hodowało się zapłodnione jaja kurze, a zarodki zakażało prątkami.

Oprócz gruźlicy zajmował się również bakteriami szybko-rośnącymi, głównie występującymi w drogach oddechowych, metodami diagnostyki trudnych do hodowli gatunków bakterii, wpływem antybiotyków i innych inhibitorów. Wszystkie swoje doświadczenia opisywał i publikował. Był inicjatorem wielu różnych działań, które w tamtych czasach nie zawsze były należycie docenione. Do najważniejszych działań organizacyjnych w gruźlicy należało zorganizowanie w latach 1960-tych sieci laboratoriów mikrobiologii prątka – jedno z najbardziej nowatorskich i postępowych działań (do dnia dzisiejszego) w programach walki z gruźlicą w świecie. W latach 70 było w Polsce ponad 200 laboratoriów prątka, a Pan Profesor znał każde z nich, również osobiście kierownika i personel; sam wizytował dziesiątki laboratoriów każdego roku, prowadził sprawdziany jakości i wiarygodności pracy laboratoriów prątka. Wtedy to Zakład Mikrobiologii otrzymał od Ministra Zdrowia nominację na Laboratorium Referencyjne nadzorujące wszystkie laboratoria prątka w kraju. Taka sytuacja ma miejsce po dzień dzisiejszy.

Na zakończenie warto wspomnieć hobby Profesora Janowca, którym było fotografowanie. Utrwalał na zdjęciach bakterie, a szczególnie prątki, na pożywkach, pod mikroskopem, również elektronowym. Fotografował wszystkie ważne wydarzenia naukowe i prywatne

2012 r. foto Z. Zwolska

rocznice kolegów, asystentów w Zakładzie. Sam zorganizował ciemnię fotograficzną, w której naświetlał i wywoływał filmy i robił odbitki. Czasem co prawda, trudno było się rozpoznać się na zdjęciu, ale w miarę rozwoju technik fotograficznych i możliwości zakupu lepszego aparatu jakość zdjęć wyraźnie się poprawiała.

Przejście na emeryturę nie oznaczało dla profesora zakończenia pracy. W dalszym ciągu prowadził w Zakładzie badania nad poszukiwaniem nowych leków przeciwprątkowych (temat kiedyś rozpoczęty z profesorami: J. Venuletem, J. Dalhingową T. Woźnicką), kontynuowany z prof. H. Foksem). Jako emerytowany Profesor opublikował wiele prac z tego zakresu.

W dniu 20 grudnia 2012 r. odszedł od nas po krótkiej chorobie Nasz Profesor. Odszedł człowiek dobrego serca i pełen życzliwości do ludzi, naukowiec, nauczyciel i wizjoner, prekursor badań naukowych w Polsce nad prątkami gruźlicy, człowiek, który przyczynił się do opanowania epidemii gruźlicy w kraju, w latach 1950-tych i 1960-tych. Mieliśmy szczęście obchodzić w grudniu 2011 r. razem z Nim, Jego rodziną, asystentami i kolegami uroczystość 90-lecia Profesora. Kontynuujemy i pomnażamy Jego dzieło wierząc, że jest to najlepszy dowód szacunku i pamięci dla naszego nauczyciela i przyjaciela. Pozostanie w naszej pamięci na wiele lat.

Prof. dr hab. Zofia Zwolska
z.zwolska@igichp.edu.pl